

POLICE TASKS IN CRISIS SITUATIONS

ZADANIA POLICJI W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

ABSTRACT

The aim of the article is to present the tasks performed by the Police in the crisis management process. The article presents the statutory tasks of the Police carried out in various phases of crisis management.

A narrow catalog of security threats was identified as a source of crisis situations. Broadly speaking from the Police point of view, based on the internal regulations of the formation, a crisis situation and a crisis event were defined, the basic forms of activities carried out by the Police are presented. The police preventively prevent the emergencies and threats in the public space. A general way of unlocking an object by the Police is presented.

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest przedstawienie zadań wykonywanych przez Policję w procesie zarządzania kryzysowego. W artykule przedstawiono ustawowe zadania Policji realizowane w poszczególnych fazach zarządzania kryzysowego.

Wskazano w ujęciu wąskim katalog zagrożeń bezpieczeństwa jako źródła sytuacji kryzysowych. W ujęciu szerokim z punktu widzenia Policji na podstawie regulacji wewnętrznych formacji zdefiniowano sytuację kryzysową i zdarzenie kryzysowe, a także przedstawiono podstawowe formy działań prowadzone przez Policję. Wskazano Policję jako podmiot prowadzący działania prewencyjne w celu zapobieżenia czynnikom i sytuacjom kryzysowym w powszechnie dostępnej przestrzeni publicznej. W ramach działań policyjnych ogólnikowo przedstawiono charakterystykę odblokowywania obiektu przez Policję.

KEYWORDS: *crisis management, object unlocking, threat, public order, crisis event*

SŁOWA KLUCZOWE: *zarządzanie kryzysowe, odblokowanie obiektu, zagrożenie, porządek publiczny, zdarzenie kryzysowe*

WPROWADZENIE

W sytuacji zagrożenia życia i zdrowia ludzi szczególnie sprawnie muszą funkcjonować służby powołane do jego ratowania i ochrony. System bezpieczeństwa wewnętrznego opiera się na zasadach zarządzania działaniami i ich koordynacji w sytuacji kryzysowej. Zasady te odnoszą się do każdego szczebla terytorialnego: centralnego, wojewódzkiego, powiatu i gminy. Bezpieczeństwo w każdej z tych przestrzeni jest zapewniane przede wszystkim przez Policję.

Bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej jest wartością egzystencjonalną z perspektywy bezpieczeństwa jednostki. Składa się na nie ochrona życia i zdrowia obywatela oraz gwarancja porządku prawnego jako czynniki zapewniające rozwój państwa.

Policja w reagowaniu na zagrożenia i przeciwdziałaniu im w ramach zarządzania kryzysowego musi być przygotowana na szereg scenariuszy sytuacyjnych. Sytuacje i zdarzenia, z którymi obchodzą się funkcjonariusze, są często nagłe i noszą znamiona sytuacji kryzysowej. W wąskim rozumieniu pojęcia sytuacji kryzysowej jest ona stworzona przez zagrożenia środowiska naturalnego, katastrofy naturalne oraz katastrofy i awarie techniczne spowodowane działalnością człowieka. Właśnie przez pryzmat zagrożeń naturalnych w pierwszej kolejności jest rozumiana i interpretowana sytuacja kryzysowa w nawiązaniu do powszechnie znanych przykładów w ramach klęsk żywiołowych. W interpretacji Policji sytuacją kryzysową są również zakłócenia porządku i bezpieczeństwa publicznego powstałe w wyniku protestów, blokowania obiektów i przejść granicznych, ważnych szlaków i węzłów komunikacyjnych oraz starcia antagonistycznie nastawionych do siebie grup (np. starcia kibiców). Indywidualne bezprawne zachowania jednostki również mogą przyczynić się do powstania takiej sytuacji (np. terroryzm).

Skala dotychczasowo zebranych doświadczeń przyczyniła się zaś do budowy systemu zarządzania kryzysowego, którego niezbędnym elementem jest policyjny system zarządzania kryzysowego.

Celem autora stało się przedstawienie czytelnikowi roli Policji w systemie zarządzania kryzysowego w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem katalogu zagrożeń naturalnych i antropogenicznych, oraz wskazanie wewnętrznych policyjnych przepisów w postaci zarządzeń obejmujących działania Policji

w sytuacjach kryzysowych, a także przybliżenie znaczenia pojęcia zdarzenia kryzysowego, używanego na wewnętrzną potrzebę formacji Policji w celu realizacji zadań dodatkowych. Przedstawiony temat ma na celu również wskazanie form organizacji Policji w przestrzeni życia publicznego.

TEORETYCZNE ASPEKTY SYTUACJI KRYZYSOWEJ

Sytuację kryzysową definiujemy na podstawie zaistniałych w danym miejscu i czasie czynników lub zbioru czynników wpływających niekorzystnie i destrukcyjnie na dotychczasowo utrzymywany i pożądaný stan bezpieczeństwa. Sytuacja ta pojawia się niespodziewanie i często dynamicznie, a jej rozwój charakteryzuje się nieprzewidywalnością i dużą zmiennością. Sprawne rozwiązywanie sytuacji kryzysowej będzie powodowało stabilizację w funkcjonowaniu organizacji, której ta sytuacja dotyczy.

W ustawie o zarządzaniu kryzysowym z 26 kwietnia 2007 r. sytuacja kryzysowa jest sytuacją wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia znacznych rozmiarów lub środowiska. Sytuacja ta wywołuje zmiany w dotychczasowym funkcjonowaniu organów administracji publicznej, które nie zawsze posiadają adekwatne siły i środki do podjęcia działań¹.

Sytuacja kryzysowa może być rozpatrywana w ramach wyzwań, szans i zagrożeń, które ze sobą niesie. Czynniki prognozowanego zagrożenia wpływa na dotychczasowy stan rzeczy w organizacji, powodując powstanie nowych układów organizacyjnych, funkcjonalnych i strukturalnych. Mimo że samo pojęcie „sytuacja kryzysowa” ma wydźwięk negatywny, w konsekwencji skutki jej wystąpienia nie muszą być negatywne, wręcz przeciwnie – w ramach podjętych działań zapobiegawczych mogą przyczynić się do konstruktywnego rozwoju podmiotu, któremu ona zagraża.

Policja przez pryzmat własnych zadań ustawowych znacznie szerzej rozpatruje sytuację kryzysową. Jest to nie tylko fakt zagrożenia życia i zdrowia ludzi, ale też stan zagrożenia i naruszenia bezpieczeństwa publicznego i porządku prawnego. Podczas działań policyjnych najgorszym wariantem rozwoju kryzysu jest sytuacja, w której dochodzi do utraty kontroli nad przebiegiem wydarzeń, zwłaszcza w czasie zamieszek, starć i demonstracji. Dynamika sytuacji prowadzi do utraty życia i zdrowia osób biorących w niej udział lub osób pośrednich.

Takie sytuacje kryzysowe wymagają użycia znacznie zwiększonej ilości sił i środków policyjnych, w tym pododdziałów zwartych lub policyjnych sił specjalnych². Charakter sytuacji (np. protestów antyinstytucjonalnych lub antyrządowych) może spowodować konieczność przeciwdziałania zagrożeniom nie tylko życia i zdrowia ludzi, ale także bezpieczeństwa mienia o znacznych rozmiarach oraz ważnych obiektów dla bezpieczeństwa i obronności państwa, w tym m.in. obiektów organów władzy administracyjno-państwowej, gospodarki i kultury narodowej oraz przedstawicieli dyplomatycznych i konsularnych innych państw. Zapewnienie bezpieczeństwa wymaga dodatkowych ponadprzeciętnych sił i środków policyjnych, a horyzont czasowy działań ulega znacznemu wydłużeniu w celu ustabilizowania sytuacji³.

TYPOLOGIA SYTUACJI KRYZYSOWYCH

Zagrożenia naturalne i antropogeniczne, jako przyczyny sytuacji kryzysowych, w głównej postaci przyjmują formę katastrof naturalnych i awarii technicznych. Ich charakterystyczną cechą jest szczególna uciążliwość i dotkliwość dla funkcjonowania społeczeństwa. Niejednokrotnie awarie techniczne i klęski naturalne powodują szereg strat: ludzkich, materiałowych i finansowych. Powinnością Policji względem zaistniałego zdarzenia jest przede wszystkim ratowanie ludzkiego życia i zdrowia oraz jego ochrona i obrona.

Przyczyny i katalog zagrożeń powodujących sytuacje kryzysowe nie są katalogiem zamkniętym, jednak można wyróżnić kilka podstawowych źródeł sytuacji kryzysowych w przestrzeni publicznej:

- katastrofy naturalne i awarie techniczne,
- terroryzm,
- wojna,
- zakłócenia porządku publicznego (blokady obiektów, dróg i przejść granicznych itp.),
- demonstracje, zamieszki, niezadowolenie i problemy społeczne,
- zagrożenia bezpieczeństwa konstytucyjnego ustroju państwa,
- inne nieznane.

Policja urzeczywistnione zagrożenia określa jako sytuacje szczególne i nagłe wymagające zwiększenia wymiaru zadań policyjnych oraz zintensyfikowania działań jednostek Policji w ramach powstałych dysproporcji między siłami i środkami w zakresie czynności, jakie należy wykonać w jak najkrótszym czasie.

Na rzecz ujednoczenia znaczenia poszczególnych sytuacji i zjawisk, zgodnie z zarządzeniem nr 23 Komendanta Głównego Policji, „zdarzenie kryzysowe” definiowane jest jako „zdarzenie spowodowane bezprawnymi zamachami mogącymi spowodować niebezpieczeństwo dla życia lub zdrowia ludzi albo mienia, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli przez podmiot odpowiedzialny za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego w miejscu zdarzenia albo eskalacji zagrożenia w stopniu wymagającym użycia do ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego policjantów zorganizowanych w oddziały lub pododdziały zwarte”⁴.

Określa się następujący katalog zdarzeń kryzysowych w rozumieniu ww. zarządzenia:

- 1) imprezy masowe o podwyższonym ryzyku oraz przemieszczanie się ich uczestników,
- 2) zgromadzenia, w związku z organizacją których na podstawie analizy zagrożeń może dojść do zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub mienia, a także dla bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 3) blokady dróg oraz okupacje obiektów,
- 4) zorganizowane działania pościgowe,
- 5) przestępstwa o charakterze terrorystycznym w rozumieniu art. 115 § 20 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. nr 88, poz. 553 z późn. zm.),
- 6) zbiorowe naruszenie bezpieczeństwa i porządku publicznego,
- 7) inne sytuacje mogące spowodować zagrożenie życia i zdrowia ludzi lub mienia, a także dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, charakteryzujące się możliwością utraty kontroli nad przebiegiem wydarzeń albo eskalacji zagrożenia, do przeciwdziałania którym lub likwidacji których niezbędne jest skierowanie zwiększonej liczby policjantów, w tym zorganizowanych w oddziały lub pododdziały zwarte Policji albo jednostki lub komórki antyterrorystyczne⁵.

DZIAŁANIA POLICJI W SYTUACJACH KRYZYSOWYCH

Zgodnie z art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. państwo strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju. Zapisy konstytucyjne pokazują, że bezpieczeństwo państwa jest wypadkową wielu płaszczyzn życia i funkcjonowania społecznego. Bezpieczeństwo ekonomiczne, społeczne, militarne by było zagwarantowane, wymaga od państwa wywiązania się z konieczności zapewnienia i utrzymania odpowiednich sił i środków w celu realizacji ochrony i obrony własnych interesów, w tym tych egzystencjonalnych, zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i zewnętrznym.

System bezpieczeństwa państwa ma za zadanie zachowanie nienaruszalności terytorialnej państwa i zapobieganie zagrożeniom zewnętrznym i wewnętrznym. Natomiast w realizacji procesu bezpieczeństwa, gdy zwykle środki są niewystarczające, możliwe jest wprowadzenie zawartego w konstytucji właściwego stanu nadzwyczajnego.

Stany nadzwyczajne:

- art. 229 – stan wojenny,
- art. 230 – stan wyjątkowy,
- art. 232 – stan klęski żywiołowej.

W każdym stanie funkcjonowania państwa Policja ma przypisane zadania ustawowe. Ustawa z 6 kwietnia 1990 r. o Policji określa podstawowe zadania Policji, które są realizowane również w sytuacji zaistnienia stanów nadzwyczajnych w państwie, takie jak:

- ochrona życia i zdrowia ludzi oraz mienia przed bezprawnymi zamachami naruszającymi te dobra,
- ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego, w tym zapewnienie spokoju w miejscach publicznych oraz w środkach publicznego transportu i komunikacji publicznej, w ruchu drogowym i na wodach przeznaczonych do powszechnego korzystania,
- inicjowanie i organizowanie działań mających na celu zapobieganie popełnianiu przestępstw i wykroczeń oraz zjawiskom kryminogennym

i współdziałanie w tym zakresie z organami państwowymi, samorządowymi i organizacjami społecznymi,

- wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców,
- nadzór nad strażami gminnymi (miejskimi) oraz nad specjalistycznymi uzbrojonymi formacjami ochronnymi w zakresie określonym w odrębnych przepisach,
- kontrola przestrzegania przepisów porządkowych i administracyjnych związanych z działalnością publiczną lub obowiązujących w miejscach publicznych,
- współdziałanie z Policją innych państw i ich organizacjami międzynarodowymi na podstawie umów i porozumień międzynarodowych oraz odrębnych przepisów,
- gromadzenie, przetwarzanie i przekazywanie informacji kryminalnych⁶.

Policja realizuje swoje zadania ustawowe, opierając się na kilku nadrzędnych rozwiązaniach organizacyjnych:

1. Na zaistniałe zdarzenia reagują zawsze jednostki niższego szczebla znajdujące się w rejonie zdarzenia.
2. System oparty jest na zadaniach i działaniach scentralizowanych i zdecentralizowanych, tj. scentralizowane są wytyczne kierunku działań w zaistniałych sytuacjach, a zdecentralizowany jest element reagowania na zagrożenia.
3. Odpowiedzialność za kierownictwo i decyzyjność jest jednoosobowa, a w jej ramach sztab jest ogniwem doradczym.
4. Procedury postępowania są podstawą planów reagowania, które uwzględniają sposoby działania i zagrożenia.

Rozwiązania te opierają się na elementach:

- 1) prawnych (przepisy i procedury postępowania),
- 2) organizacyjnych (poziomy prowadzenia działań),
- 3) informacyjnych (stanowiska kierownicze, analizy i monitoring zagrożeń),
- 4) szkoleniowych (szkolenia specjalistyczne i doskonalące).

Rozwiązania systemowe działań Policji w sytuacjach kryzysowych określone są w zarządzeniach i wytycznych Komendanta Głównego Policji na podstawie ustawy o Policji z 6 kwietnia 1990 r.

Do najważniejszych z nich należą:

- Zarządzenie nr 24 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 1998 r. w sprawie realizacji przez Policję zadań w warunkach katastrof naturalnych i awarii technicznych.
- Wytyczne nr 3/2000 Komendanta Głównego Policji z dnia 16 czerwca 2000 r. w sprawie postępowania Policji w warunkach katastrofy naturalnej i awarii technicznej oraz w czasie innych zdarzeń zagrażających bezpieczeństwu ludzi i środowiska.
- Zarządzenie nr 1429 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2004 r. w sprawie wprowadzenia w Policji procedur reagowania w sytuacjach kryzysowych.
- Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowywania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi.

W ramach zaistniałego kryzysu i realizacji zadań w celu neutralizacji tego kryzysu Policja jest zobowiązana do wykonania działań występujących w kolejno pojawiających się etapach (zakresach), takich jak zadania w zakresie:

- alarmowania i ostrzegania,
- działań porządkowych,
- działań ratowniczych,
- działań mających na celu przywrócenie stanu istniejącego przed wystąpieniem zagrożenia.

Przedsięwzięcia podejmowane w celu wykonania zadań w warunkach katastrof naturalnych, awarii technicznych są realizowane w fazach: zapobiegania, przygotowania, reagowania i odbudowy.

W fazie zapobiegania dobierane są działania mające na celu eliminację, redukcję i ograniczenie prawdopodobieństwa wystąpienia zagrożenia lub ograniczenie jego następstw oraz skutków. Kierownik terenowej jednostki organizacyjnej Policji w fazie zapobiegania realizuje zadania stałe, takie jak:

1. Całodobowa analiza stanu bezpieczeństwa w celu identyfikacji zjawisk i sytuacji mogących spowodować zagrożenie.
2. Doradztwo i opiniowanie aktów prawnych mających na celu ograniczenie możliwości zaistnienia zagrożenia m.in. w zakresie zagospodarowania przestrzennego, ochrony, używania i przewozu niebezpiecznych substancji, bezpieczeństwa w ruchu drogowym, przepisów ochrony przeciwpożarowej i sanitarnych.
3. Gromadzenie danych dotyczących posiadanych sił i środków niezbędnych do wykorzystania w podejmowanych działaniach i akcjach.
4. Egzekwowanie przepisów wydanych przez właściwe organy administracji publicznej.
5. Organizowanie własnych szkoleń, ćwiczeń i treningów oraz udział w przedsięwzięciach szkoleniowych organizowanych przez właściwe służby i organy administracji.

Plan działania kierownika jednostki organizacyjnej Policji uwzględnia kompleksowo wszystkie prognozowane zagrożenia oraz scenariusze ich rozwoju, ze szczególnym ujęciem sposobów działania w przypadku wystąpienia zagrożenia. Plan podlega uzgodnieniu z właściwym terytorialnie organem administracji publicznej, odpowiedzialnym za działania w ramach katastrofy naturalnej awarii technicznej czy klęski żywiołowej.

Policja w fazie reagowania realizuje przewidziane prawnie działania mające na celu dostarczenie pomocy poszkodowanym oraz ograniczenie wtórnych następstw i strat. Reagowanie podzielone jest na dwa zasadnicze etapy:

1. Czynności wstępne:
  - przyjęcie informacji o zdarzeniu i jej potwierdzenie,
  - skierowanie w miejsce zdarzenia jednostek patrolowych znajdujących się najbliżej, w celu rozpoznania charakteru zagrożenia i jego rozmiarów,
  - powiadomienie adekwatnych do sytuacji sił i współpracujących służb,
  - analiza danych dodatkowych.
2. Działania ratownicze:
  - alarmowanie, informowanie i ostrzeganie,
  - wydzielenie i zabezpieczenie strefy zagrożenia,

- zapewnienie utrzymania bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach przepisów prawa,
- czynności ratownicze,
- czynności ewakuacyjne,
- czynności ochronno-porządkowe,
- czynności dochodzeniowo-śledcze w uzasadnionych przypadkach.

Akcja ratownicza kierowana jest przez właściwy miejscowo organ Policji, tj. komendanta powiatowego (miejskiego) Policji lub wyznaczonego przez niego dowódcę akcji. Na obszarze wystąpienia sytuacji kryzysowej, obejmującej rejon kilku komend powiatowych, koordynatorem działań jest komendant wojewódzki (stołeczny) Policji lub wyznaczony przez niego oficer. Kierownik danej odpowiedzialnej jednostki organizacyjnej powołuje sztab kryzysowy.

Faza odbudowy w działaniach Policji realizowana jest w ramach przedsięwzięć mających na celu przywrócenie stanu sprzed zagrożenia. Kierownik jednostki terytorialnej jednostki Policji prowadzi działania polegające na:

- zapewnieniu porządku publicznego i bezpieczeństwa w rejonie zarówno prowadzonej, jak i przeprowadzonej akcji ratunkowej,
- organizacji ruchu osób i pojazdów w rejonie zdarzenia w celu swobodnego dotarcia służb usuwających szkody,
- prowadzeniu czynności dochodzeniowo-śledczych w związku z zaistniałym zagrożeniem i jego charakterem,
- wypracowaniu wniosków,
- wprowadzeniu korekt do dotychczasowych planów w ramach zdobytych doświadczeń,
- szkoleniu funkcjonariuszy Policji na bazie zdobytych doświadczeń.

FORMY ORGANIZACYJNE DZIAŁAŃ POLICYJNYCH

Policja realizując swoje zadania ustawowe, poddawana jest ocenie społecznej na podstawie sposobu, formy, zasadności i legalności przeprowadzanych czynności. Współcześnie dostrzegana jest tendencja wzrostowa dotycząca zaufania społeczeństwa do Policji, którą deklaruje 65% społeczeństwa⁷. Policja w pierwszym kontakcie z obywatelem musi sprostać jego oczekiwaniom

w zakresie standardu i formy kontaktu. Coraz bardziej świadome swoich praw społeczeństwo wymaga profesjonalnego działania od funkcjonariuszy w ramach działań i czynności, które podejmują policjanci. Policjantom towarzyszy natomiast duże poczucie odpowiedzialności, która na nich spoczywa względem ingerowania w prawa i swobody obywatelskie. Często jest to cienka granica pomiędzy niedopełnieniem obowiązków służbowych a przekroczeniem uprawnień w realizacji czynności.

Podstawową formą działań Policji jest interwencja, która charakteryzuje się bezpośrednim czynnym oddziaływaniem na strefę publiczną. Ma ona na celu zapewnienie ładu i porządku publicznego w danym miejscu i czasie. Stanowi szybkie włączenie się policjanta(-ów) w tok społecznego zdarzenia, naruszającego normy prawa lub zasady współżycia społecznego w celu czynnego przeciwdziałania mu lub wywarcia na nie wpływu i przywrócenia stanu poprzedniego⁸. Policja interweniuje zawsze na bazie podstawy prawnej i faktycznej, które muszą wystąpić jednocześnie.

Policja w swoich działaniach zawsze kieruje się przestrzeganiem praw człowieka bez względu na jego wiarę, narodowość i przynależność społeczną. Jest formacją apolityczną. Artykuł 14 ust. 3 ustawy o Policji mówi, że: „Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka”⁹.

Kolejną formą działania Policji jest tzw. zabezpieczenie prewencyjne definiowane jako zespół przedsięwzięć w ramach sił i środków policyjnych. Używane jest na poziomie interwencyjnym, podejmowane w celu zapobieżenia zdarzeniom naruszającym porządek prawny oraz niedopuszczenia do nich. Zabezpieczenie prewencyjne stosowane jest szczególnie w sytuacji, gdy z analizy zagrożeń wynika, że ich wystąpienie jest prawdopodobne i może prowadzić do powstania sytuacji kryzysowej¹⁰. Przedsięwzięciem organizacyjnym, taktycznym i materiałowo-technicznym podejmowanym w celu zapobieżenia zdarzeniu kryzysowemu lub jego likwidacji jest akcja policyjna. Z założeń akcji wynika, że nie jest możliwe podjęcie skutecznych działań przy użyciu lub wykorzystaniu sił i środków pozostających aktualnie w dyspozycji jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego, akcja jest przedsięwzięciem szerszej skali angażującym dodatkowe siły wsparcia¹¹.

Przedsięwzięciem logistycznym rozłożonym w czasie jest zaś „operacja policyjna”, definiowana jako zespół przedsięwzięć organizacyjnych, taktycznych i materiałowo-technicznych podejmowanych w celu zapobieżenia zdarzeniu kryzysowemu lub jego likwidacji, w przypadku gdy obejmuje ono swoim zasięgiem obszar więcej niż jednej komendy powiatowej lub wojewódzkiej Policji albo w sytuacji prowadzenia działań przedłużających się w czasie lub do prowadzenia których niezbędne jest wsparcie siłami oddziałów, pododdziałów prewencji Policji bądź jednostek czy komórek antyterrorystycznych Policji spoza potencjału jednostki Policji właściwej terytorialnie dla miejsca zdarzenia kryzysowego komendy wojewódzkiej Policji¹².

Formy organizacyjne działań policyjnych są stosowane w ramach przepisów prawa oraz dobierane do zaistniałej bądź prognozowanej sytuacji. Celem działań od interwencji po operację policyjną jest przywrócenie porządku prawnego, bezpieczeństwa i ładu publicznego lub zapobieżenie ich zakłóceniu i naruszeniu.

ODBLOKOWANIE ZAJĘTEGO BUDYNKU NA PRZYKŁADZIE DZIAŁAŃ POLICYJNYCH

Źródła sytuacji kryzysowych wynikające z zamierzonej działalności człowieka w rozumieniu działalności i zadań Policji to: strajki, demonstracje, starcia antagonistycznie nastawionych do siebie grup. Sytuacją kryzysową, a zarazem szczególną jest również zablokowanie i okupowanie budynków i obiektów, zwłaszcza gdy są one istotne z punktu widzenia funkcjonowania państwa. Blokowanie obiektu to okupacja lub bezprawne zajęcie lokalu użyteczności publicznej, w tym zakładu pracy, przez osoby nieuprawnione. Natomiast blokada obiektu to zajęcie w sposób bezprawny obiektu lub jego części składowej (zespołu budynków, pomieszczeń lub zespołu pomieszczeń oraz/lub terenu przyległego), zajęcie lub zablokowanie znajdujących się tam urządzeń i infrastruktury. Blokada budynku/obektu skutkuje zagrożeniem bezpieczeństwa i porządku publicznego, a także uniemożliwia funkcjonowanie obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem.

W ramach prawnie przewidzianych działań Policja jest podmiotem dokonującym przedsięwzięcia odblokowywania obiektu. Odblokowaniem są przedsięwzięcia organizacyjne, materiałowe, taktyczno-techniczne, które po-

legają na fizycznym usunięciu z obiektu osób przebywających bezprawnie, stanowiących zagrożenie dla bezpieczeństwa, a swym czynnym bądź biernym zachowaniem zakłócających porządek publiczny w celu uniemożliwienia funkcjonowania obiektu zgodnie z jego przeznaczeniem¹³. Najpierw osoby zajmujące obiekt w sposób nielegalny informowane są, że zajmując obiekt, dopuszczają się przestępstwa określonego w art. 193 ustawy Kodeks karny, tj. naruszenia miru domowego¹⁴. Funkcjonariusze podejmują działania wyłącznie na pisemne żądanie użytkownika lokalu lub na wezwanie komornika. Działania policjantów w tym wąskim zakresie dotyczą funkcjonariuszy bez względu na komórkę organizacyjną, w której służą.

Podstawą prawną reakcji na tego typu kryzys w przestrzeni publicznej jest art. 18 ust. 1 pkt 3 ustawy o Policji z 6 kwietnia 1990 r., który stanowi, że w sytuacji zagrożenia bezpieczeństwa publicznego lub zakłócenia porządku publicznego sytuacją zdarzenia kryzysowego, w rozumieniu zarządzenia nr 23/2014 KGP 29 § 3, mogą być sytuacje spowodowane poprzez sprowadzenie:

- 1) niebezpieczeństwa powszechnego dla życia, zdrowia lub wolności obywateli,
- 2) bezpośredniego zagrożenia dla mienia w znacznych rozmiarach,
- 3) bezpośredniego zagrożenia obiektów lub urządzeń ważnych dla bezpieczeństwa lub obronności państwa, siedzib naczelnych organów władzy, naczelnych oraz centralnych organów administracji państwowej albo wymiaru sprawiedliwości, obiektów gospodarki lub kultury narodowej i przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych albo organizacji międzynarodowych, a także obiektów dozorowanych przez uzbrojoną formację ochronną utworzoną na podstawie odrębnych przepisów,
- 4) zagrożenia przestępstwem o charakterze terrorystycznym bądź jego dokonania w stosunku do obiektów mających szczególne znaczenie dla bezpieczeństwa lub obronności państwa albo przestępstwem mogącym skutkować niebezpieczeństwem dla życia ludzkiego.

Sytuacje w ramach przepisów wewnętrznych interpretowane są przez funkcjonariuszy Policji jako zdarzenia kryzysowe, mogące być czynnikiem sprawczym sytuacji kryzysowej w rozumieniu ustawy o zarządzaniu kryzysowym. W zaistniałej sytuacji kryzysowej Prezes Rady Ministrów na wniosek

ministra właściwego do spraw wewnętrznych, w celu zapewnienia bezpieczeństwa publicznego lub przywrócenia porządku publicznego, może zarządzić użycie uzbrojonych oddziałów lub pododdziałów Policji¹⁵. W celu odblokowania obiektu w ramach optymalnego wykorzystania sił i środków powoływana jest akcja lub operacja policyjna.

PODSUMOWANIE

Policja jest ważną formacją, której zadaniem jest zapewnienie bezpieczeństwa i porządku publicznego w ramach szeroko rozumianego bezpieczeństwa obywateli. Doświadczenia związane z budową i funkcjonowaniem systemu zarządzania kryzysowego pokazały, że Policja pełni wyjątkowo ważną funkcję w tym systemie. Uregulowania prawne podkreślają statut Policji w systemie pośród pozostałych służb. Pełni ona funkcję służebną wobec społeczeństwa i w sytuacji zagrożenia rzeczywistego i potencjalnego do jej zadań ustawowych należy ratowanie życia, zdrowia, wolności obywateli lub ważnych dla społeczeństwa i poszczególnych obywateli dóbr. Formacja ta, zaliczona do administracji państwowej szczególnego znaczenia, by móc skutecznie realizować zadania, wyposażona jest w środki przymusu bezpośredniego poparte stosownymi regulacjami prawnymi i przypisanymi wraz z nimi Policji uprawnieniami. Formacja utytułowana jest w strukturze Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji, w ramach systemu zarządzania kryzysowego pełni funkcje w ramach działań wiodących i wspierających, jednocześnie współpracując z pozostałymi podmiotami systemu zarządzania kryzysowego. Z uwagi na szczególne miejsce Policji w systemie ciąży na niej proces opracowania i dostosowania działań w poszczególnych omawianych w niniejszym artykule fazach zarządzania kryzysowego.

Cel pracy został osiągnięty. W toku analizy katalogu zagrożeń przedstawiono miejsce Policji w zarządzaniu kryzysowym, wskazując formy i metody ich organizacji w jednoczesnym zestawieniu z funkcją, jaką formacja odgrywa w systemie.

Konkludując, współczesna Policja, jako organ administracji szczególniego znaczenia, jest niezbędną w systemie zarządzania kryzysowego, określone zadania realizuje w odniesieniu do przepisów prawa w sposób profesjonalny. W ramach podstawowych zadań ustawowych Policja określając zdarzenia

kryzysowe, zwalcza codzienne zagrożenia w przestrzeni życia publicznego i przeciwdziała im, zarazem zapobiegając, by nie przybrały one formy kryzysu i sytuacji kryzysowej. W ogólnym rozrachunku działania te są częścią składową bezpieczeństwa wewnętrznego w państwie.

Na podstawie analizy aktów prawnych, zarządzeń oraz literatury przedmiotu można sformułować wniosek, że zadania Policji w sytuacjach kryzysowych są powiązane z działalnością prewencyjno-ochronną, a także dotyczą bezpieczeństwa publicznego i porządku prawnego, realizowanych na poziomie podstawowej interwencji policyjnej. Rzeczowe przedstawienie zagadnień dotyczących Policji w zarządzaniu kryzysowym wymaga sięgnięcia do wewnętrznych przepisów policyjnych w celu zrozumienia całokształtu działań. Uogólniając, na podstawie poruszonego tematu bezpieczeństwo wewnętrzne państwa wymaga koordynacji działań podmiotów je tworzących. Policja w procesie bezpieczeństwa wewnętrznego, umiejscowiona w systemie zarządzania kryzysowego, działa sprawnie na podstawie własnych rozwiązań i regulacji wewnętrznych. Prewencyjne przedsięwzięcia policyjne w połączeniu z monitoringiem zagrożeń na każdym poziomie terytorialnym oraz rejonizacja działań Policji są skutecznym rozwiązaniem zapobiegania zdarzeniom kryzysowym.

Literatura

- Najgebauer, A. (2009). *Modele zagrożeń aglomeracji miejskiej wraz z systemem zarządzania kryzysowego, na przykładzie miasta stołecznego Warszawy*, Warszawa: Wojskowa Akademia Techniczna.
- Skiba, F. (2015). *Policja w Polsce. Działalność Formacji na obszarze aglomeracji miejskiej*, Szczytno: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.
- Stawnicka, J. (2015). *Zarządzanie kryzysowe. Teoria, praktyka, konteksty, badania*, Szczytno: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.
- Szymaniak, A. (2007). *Samorząd a Policja. Kształtowanie bezpieczeństwa lokalnego*, Poznań: wyd. Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu.
- Wiśniewski, B. (2011). *Bezpieczeństwo w teorii i badaniach naukowych*, Szczytno: Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 28 stycznia 2002 r. w sprawie udzielania pomocy lub asystowania komornikowi przez Policję lub Straż Graniczną przy wykonywaniu czynności egzekucyjnych (Dz.U. z 2002 r. nr 10, poz. 106 z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88, poz. 553).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2007 r. nr 43).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie kłęski żywiołowej (Dz.U. z 2002 r. nr 62, poz. 558).

Ustawa z dnia 20 czerwca 1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 1997 r. nr 98, poz. 602).

Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o rozwiązywaniu sporów zbiorowych (Dz.U. z 1991 r. nr 55, poz. 236).

Ustawa z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 1991 r. nr 55, poz. 234).

Ustawa z dnia 24 lipca 2015 r. – Prawo o zgromadzeniach (Dz.U. z 2015 r. poz. 1485).

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2007 r. nr 89, poz. 590).

Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz.U. KGP z 2014 r. nr 65).

Zarządzenie nr 213 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lutego 2007 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji zadań Policji w przypadkach zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub ich mienia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego (Dz.U. KGP z dnia 21 marca 2007 r.).

Zarządzenie nr 1173 Komendanta Głównego Policji z dnia 10 listopada 2004 r. w sprawie organizacji służby dyżurnej w jednostkach organizacyjnych Policji (Dz.U. KGP z 2013 r. nr 73).

Źródła internetowe

<http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/122393,Wiekoszosc-Polakow-deklaruje-swoje-zaufanie-do-Policji.html> [dostęp: 2.02.2017].

Endnotes

- ¹ Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (Dz.U. z 2007 r. nr 89, poz. 590 z późn. zm.) – art. 3 pkt 1.
- ² Zarządzenie nr 213 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lutego 2007 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji zadań Policji w przypadkach zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub ich mienia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego (Dz.U. KGP z 2007 r. nr 5, poz. 49) – § 2 pkt 6.
- ³ Tamże.
- ⁴ *Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz.U. KGP z 2014 r. nr 65) – § 2 pkt 11.*
- ⁵ Tamże.
- ⁶ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. nr 43, poz. 277 z późn. zm.) – art. 1 ust. 2.
- ⁷ <http://www.policja.pl/pol/aktualnosci/122393,Wiekszosc-Polakow-deklaruje-swoje-zaufanie-do-Policji.html> [dostęp: 2.02.2017].
- ⁸ W. Pływaczewski, G. Kędzińska (2001). *Leksykon policyjny*, Szczytno: Wyd. Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, s. 113.
- ⁹ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (tekst jednolity: Dz.U. z 2007 r. nr 43, poz. 277 z późn. zm.) – art. 14 pkt 3.
- ¹⁰ *Zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz.U. KGP z 2014 r. nr 65) – § 2 pkt 11.*
- ¹¹ Tamże.
- ¹² Tamże.
- ¹³ Opracowano na podstawie zarządzenia nr 213 Komendanta Głównego Policji z dnia 28 lutego 2007 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji zadań Policji w przypadkach zagrożenia życia i zdrowia ludzi lub ich mienia albo bezpieczeństwa i porządku publicznego (Dz.U. KGP z 2007 r. nr 5, poz. 49), zniesionego przez *zarządzenie nr 23 Komendanta Głównego Policji z dnia 24 września 2014 r. w sprawie metod i form przygotowania i realizacji działań Policji w związku ze zdarzeniami kryzysowymi (Dz.U. KGP z 2014 r. nr 65)*.
- ¹⁴ Kto wdziera się do cudzego domu, mieszkania, lokalu, pomieszczenia lub ogrodzonego terenu albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej miejsca takiego nie opuszcza, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku; art. 193 ustawy Kodeks karny (Dz.U. z 1997 r. nr 88, poz. 553 z późn. zm.).
- ¹⁵ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz.U. z 2007 r. nr 43, poz. 227) – art. 18 ust. 1 pkt 3.

